

JINJA JOINT EXAMINATIONS BOARD

MOCK EXAMINATIONS – 2022

MWONGOZO – KARATASI YA PILI P320/2

SEHEMU A

MABEPARI WA VENISI: William Shakespeare

Ama

1. Ujumbe katika tamthilia ya Mabepari wa Venisi

→ Mapenzi na ndoa.	→ Uonevu
→ Ukweli	→ Tanzania
→ Utu na wema	→ Mabadiliko
→ Chuki	→ Ukatili
→ Ufiasadi	→ Usaliti
→ Ubinafsi	→ Utajiri
→ Kulipisha Kisasi	→ Haki
→ Desturi	(Alama 33→tatu kwa kila)

Au

2. Mandhari ya Mabepari wa Venisi kwa kuzingatia uchumi.

- Kwa kuzingatia jumuiya ya uchumi, Mabepari wa Venisi ni tamthilia ya biashara yaani kuuza na kunua.
- Ni jumuiya ya ubinafsi katika uchumi.
- Katika jumuiya hii, kuna biashara ya haramu yaani sio ya halali.
- Kuna pia kujitolea mhanga katika jumuiya hii.
- Kuna maagizo au masharti na agano katika uchumi.
- Kuna mikopo ya pesa na yenye masharti mengi.
- Kuna hasara na faida.
- Kuna kulipisha kisasi.
- Kuna chuki na uchochezi katika uchumi.
- Kuna matabaka; yaani watajiri na maskini. (Alama 33 →tatu kwa kila)

MFALME EDIPODE – Samuel Mushi

Ama

3. Matukio ya tanzia;
- Kuzaliwa kwake Edipode.
 - Kuokoka kwake Edipode.
 - Edipode Kukimbia maaguzi kutoka korinto alipoambiwa kuwa atamuua babake mzazi.
 - Edipode kufumbua mafumbo kisha kupewa cheo kama mfalme.
 - Jangaa lililowakumba raia wa Thebe lililosababisha suluhisho (Kreoni kalazimiswa na Edipode kutafuta suluhisho)
 - Hatimaye tamthilia ni ya tanzia.

Alama 33 → tatu kwa kila)

Au

- 4) Umuhimu wa Tamthilia ya mfalme Edipode kwa kizazi cha leo.
- Mtahiniwa aeleze kwa kifupi tamthilia hii (Muhtasari wa aya moja tu). Haya ni mafunzo kwa walimwengu.
- Kutotoa uamuzi kabla ya kufanya uchunguzi - kwa mfano katika swala lalaana.
 - Kutodharau ujumbe
 - Asiyekubali kushinda si mshindani.
 - Kiburi husababisha mara nyingi maafa.
 - Hekima wakati mwingine husababisha maafa.
 - Wafalme wakati mwingine watawale lakini sio kwa lazima
 - Hamaki mara nyingi husababisha dhiki
 - Tama husababisha maafa.
 - Ukweli unauma,
 - Yanayosemwa au utabiri wa Mungu au miungu wakati mwingine ni vigumu kuuzuia. (laana) n.k.
- (Alama 33 → tatu kwa kila)

SEHEMU B

KIJIBA CHA MOYO: Timothy .M. Arega

Ama

5. Mbinu za Lugha zilizotumiwa na mwandishi wa Kijiba cha Moyo.
→ Mtiririko wa vitushi.	
→ Ubashiri / Kisengere mbele / utabiri.	→ Kisengere nyuma
→ Maswali ya balagha	→ Kinaya
→ Kinaya.	→ Kuna uzungumzaji nafsi.
→ Mbinu rejeshi.	→ Taharuki.
→ Taashira / Taswira.	→ Kijeli.
→ Methali /semi /Tashbihi /Takriri.	→ Nyimbo.
→ Mafumbo	→ Sadfa.
→ Sitiari	→ Kuna utohozi.
→ Majina ya majazi	→ Kuna kuchanganya ndimi.
→ Maelezo	→ Chuku.

(Alama 33 → tatu kwa kila)

Au

6. Mafunzo katika tamthilia ya Kijiba cha Moyo.
- Kututoa uamuzi kabla ya kufanya utafiti.
 - Kutodharau ujumbe.
 - Kiburi mara nyingi husababisha maafa.
 - Hekima wakati mwingine husababisha maafa.
 - Tamaa husababisha maafa
 - Hamaki mara nyingi husababisha maafa.
 - Ukweli unauma.
 - Viongozi kuwa na msimamo thabiti kwa kila mambo.
 - Viongozi kukubali yale wanaweza na kuacha yale wasioweza.
 - Watu wawe wakweli.
 - Watu wajishughulishe kwa mambo yenye manufaa.
 - Kuna hasara kwa matendo yasiyo ya halali.
 - Mwoga huepukana na maovu.

- Kutokuwa mtu wa kupenda vitu vya haramu.
- Mtu hujutia baada ya kutenda maovu.
- Kutowinda wale ambao wanariziki.
- Maendeleo na mali hujia wasio na wasiwasi.
- Bora kustahimili kwenye shida.
- Subira huvuta heri.
- Machozi huleta majuto.

(Alama 33→tatu kwa kila)

Tanbihi: Mtahiniwa apewe alama kwa mafunzo aliolea kulingana na uelewaji wake wa tamthilia.

KIMYA KIMYA: Saud .A. Ahmed

Ama

7. Kutoa sababu za kuonyesha kuwa anwani “Kimya, Kimya” inakifaa kitabu hiki.
 - Kuna ukimwa wa watoto katika familia ya bwana Binafsi na Bi Shoo ingawaje baba yao anawanyanyasa.
 - Kuna ukimwa katika ndoa ya Bi Shoo. Hasemi lolote ingawaje mambo hayapo sawa katika ndoa na mapenzi yao.
 - Raia hawaneni chochote ingawaje wanadhulumiwa.
 - Wafanyakazi wa Bwana Binafsi wanakimya ingawaje hawalipwi vizuri.
 - Karibu watu wote kwenye hicho kitabu hawana usemi kwa yale maafa yanayowakumba.
 - Kuna ukimya katika uongozi ubaya wa nchi na bwana Binafsi.
 - Kuna ukimya wa raia kutopewa haki zao.
 - Kuna ukimya wa kuongozwa kwa mkono wa chuma.
 - Kuna ukimya wa kufanya kazi kwa masaa marefu.
 - Kuna ukimya wa kutotoa maamuzi.
 - Kuna ukimya wa kutotetea maslahi yako na wenzako.

Tanbihi: Mtahiniwa apewe alama kwa kuonyesha ukimya wowote wenye kuonyesha dhuuuma

(Alama 33→tatu kwa kila)

Au

8a) Lengo kuu la mwandishi wa tamthilia ya Kimya

→ Lengo kuu la mwandishi ni; Kutoonyesha jinsi viongozi hawawapi wananchi haki zao na jinsi viongozi wanavyotumia vibaya mamlaka yao.

Malengo mengine.

→ Lengo lingine ni kutoonyesha vile wananchi wanavyochoka na kuchukua hatua.

→ Hutuonyesha vile wanawake wanavyoweza kujikomboa.

→ Hutuelimisha kuwa umoja ni nguvu na utengano ni udhaifu.

→ Kuelimisha jamii kuhusu umoja na ushirikiano.

→ Anawashauri wanaume kutambua kwamba ukombozi haupatikani bila wanawake.

→ Anawashauri wananchi kwamba ushindi haupatikani kwa njia rahisi.

(Alama 10→mbili kwa kila)

b) Nafasi ya mwanamke katika jamii ya mwandishi wa tamthilia ya Kimya Kimya.

→ Mfano ya wanawake wa hadhi au cheo cha chini ni Bi Shoo, Mpya, Bi Mgeni, Bi Subira.

→ Hana uhuru.

→ Mtumwa.

→ Anabaguliwa.

→ Chombo cha kurithisha wanaume.

→ Kubaguliwa kikazi.

→ Anachukuliwa kama mjinga.

→ Halipwi.

→ Kulea na kushughulika na kazi za nyumbani.

→ Hapiganii haki zake.

→ Mwanamke hapewi mapenzi yoyote na mumewe.

- Mwanamke pia ni wa kuzaa, kulea na kuuguza wanawe.
- Mwanamke anapinga jambo linaloleta migogoro nyumbani.
- Ana vumilia mapigo, matusi na lawama na mumewe.
- Ni mwenye matumaini kama subira.
- Ni mwenye upendo kwa mumemwe na wanawe.
- Ni mwenye bidii na mchapa kazi kama mpishi.
- Wanawake kama Subira, Mpya wanojikomboa baadaye.**
- Mpya ni jasiri na hili linatokea pale anaamua kuongea ukweli baada ya kimya na anaungwa mkono na watu wengi ikimiwemo Subira.
- Mpishi ni mwenye bidii na mchapa kazi.
- Mwanamke ni mkombozi. Mpya anawakomboa raia kwenye mkono wa chuma wa baba yake Bwana Binafsi.

(Alama 23→mbili kwa kila)

SEHEMU CH

MIZIGO: John Ruganda.

Ama

- 9) Matatizo yanayozungumziwa katika tamthilia ya Mizigo.
- Wamala kumdhulumu au kumtusi mkewe baada ya kulewa na kuchelewakurudi nyumbani ni mojawapo ya mizigo iliyopo katika tamthilia.
 - Mzigo wa kuwa na mapenzi ya dhati kwa mume asiyemjali mkeni hata kukosa kutekeleza wajibu wake wa kinyumba.
 - Mzigo wa Tinka kutoishi maisha ya raha na amani kwa ajili ya mahitaji yanyumba.
 - Migogoro ya nyumbani mwa wachumba.
 - Shida za mwanamke kuzaa, kulea na kuuguza wanawe.
 - Kuna pia taaabu ya mwanamke kunyimwa haki zake.
 - Mzigo wa Wamala Kudharau na asiye sikiliza ushauri.
 - Mzigo wa Wamala kukosa kuajibikia familia yake wala kujua wanapopaatachakula, nguo na karo ya shule.
 - Mzigo wa Wamala kutoendeleza na kulipia watoto wake karo.
 - Mzigo wa kutopendwa na mke na wanawe kwa ajili ya kutowapa malezibora.

- Familia ya Wamala kutengwa na watu wa ukoo wa Wamala kwa sababuya tabia za Tinka za kuwafukuza kwake.
- Kuna mzigo wa Tinka na familia yote kutomheshima Wamala.
- Kuna shida ya Wamala kufukuzwa kazini na baadaye kuachia mkewefamilia kuiendeleza.
- Kuna pia mzigo wa Wamala kushiriki katika ufisadi kwa kushawishiwa na viongozi.
- Kuna mauaji kwa mfano Tinka anamuua mumewe na kukubali kufungwa.

(Alama 23→mbili kwa kila)

Au

- 10) Jinsi Wamala anavyofaa kulaumiwa kwa matatizo yaliyo katika familia yake.

Maelezo kuhusu Wamala:

Wamala ni mhusika mkuu katika tamthilia ya Mizigo. Ni mume wa Tinka na baba wa Nyakake na Kaija.

- Wamala sio mwerevu, anashiriki katika ufisadi kwa kushawishiwa na viongozi jambo ambalo linafanya afukuzwe kazini na hilo linaathiri familia.
- Anapoachishwa kazi na kupoteza mali yake, hatafuti kazi nyingine na baadaye anaachia mkewe familia kuiendeleza.
- Hana uwezo wa kuamuru na kutoa masharti nyumbani jambo linalomfanya Tinka kutomheshimu.
- Hawapi watoto na mke wake malezi bora na hili linapelekea kutopendwa na mke na wanawe.
- Wamala hamuonyi Tinka wakati anawafukuza watu wa ukoo wa Wamala na hili linafanya kutengwa na jamii hata wakati wa msiba.
- Wakati angali na kazi hana maendeleo yoyote anaofanya na baada ya kufukuzwa kazi anabaki hana chochote cha hata kumsaidia kuendeleza familia na kumwezesha kulipia wanawe karo.
- Wamala ana marafiki wa kubomoa na sio wa kumwezesha kuendeleza familia na hata kumshauri kutafuta kazi ili maisha yaboreshwe.

- Hapendi Tinka na hata anakosa kutekeleza wajibu wake wa kichumba na baadaye tunawona Tinka akimuua.

(Alama 33→ tatu kwa kila)

MKWAMO: Masereka Levi Kahaika

Ama

11. Kueleza ukweli wa methali “Maisha ni mlima na mabonde.”

Mtahiniwa ataonyesha jinsi maisha ya wafalme hawa wawili yalivyo ya juu na baadaye yanaenda mrama au yanabadilika na hata wanakimbilia ughaibuni.

- Maisha ya wafalme ya ubinafsi yanakoma.
- Maisha ya familia za wafalme siku za mwambo ni ya raha lakini baadaye hayo yote yanaisha.
- Walikuwa na nyadhifa kubwa zamani sasa wameporomoka.
- Wanakosa kutimiza maazimio yao.
- Wafalme wanabadili mazingira.
- Watu wanapinga ubinafsi na uongozi mbaya wa viongozi hao.
- Wananchi wanakuwa na matatizo mengi ya kushughulikiwa lakini hawakujali lakini baadaye wanapata ufadhili.
- Watu walitawaliwa kiasi cha kupigwa na kutusiwa bila sababu lakini ilikoma.
- Tamaa nyingi ya hadhi na vyeo ambavyo waliviona vitawafaidi na baadaye havikuwafaidi.
- Ukosefu wa uwajibikaji na madhara yake. Kashfa hii inawafanya viongozi hawa kupoteza vyeo vyao.
- Harakati za kuwasaliti watu wa falme hizo zinakoma.
- Asiyekubali kushindwa si mshindani.
- Walidai kuwa mfalme wa kila ufalme wao ulikuwa imara wakati huo kuliko wakati mwingine wowote, baadaye falme hizo ziliweza kuangushwa.

→ Mfalme na ufalme wake ulikuwa na migogoro, ulikuwa umebaini uongozi mbaya ambao ulitengana.

(Alama 33→ tatu kwa kila)

Au

12) Kuthibitisha kuwa mabadiliko ni mojawapo ya maisha ya mwanadamu ulimwenguni kwa kutoa mifano kwenye tamthilia.

- Wanajamii au watu walibadilisha mitazamo yao.
- Wananchi walipenda nchi iliyoungana, iliyostawi na kujitegemea.
- Wafadhili waliwasaidia wananchi kufanya mapinduzi katika uongozi.
- Mabadiliko ya ufalme na siasa yalivuma kote chini.
- Wafadhili waliongoza nchi hadi kukawa na mapinduzi ya uongozi.
- Wananchi walichangia sana juhudi za ukombozi wa pili katika nchi yao.
- Nchi inayosimuliwa ilijikomboa kutoka kwa uongozi mbaya wa wafalme.
- Mabadiliko ya kitabia
- Mabadiliko ya kimapisi
- Mabadiliko ya kimazingira

(Alama 33→ tatu kwa kila)

SEHEMU D:

KILIO CHA HAKI: Alamin Mazrui

Ama

- 13a) Kilio cha haki ni Kilio cha wanyonge katika tamthilia hii kwa mfano Musa, Dewe, Lanina Bwana Mwengo na wengine wengi.

Wahusika kama Musa na Dewe wametoroka kwao na kukimbilia ughaibuni kwa ajili ya kunyanyashwa na mhusika mkuu Delamoni.

Vilio ni vya wafuatao.

Jina hili linaashiria vilio vya wahusika wengi kutokana na dhiki na mateso wanayopata kutokana na Delamoni.

- Musa na Dewe wanalilia haki ya kuwa huru.
- Lanina ana kilio cha wanawake wote wapewe haki ya kuchukuliwa sawa kama wanaume na wanawake.
- Wanaolia ni wafanya kazi na wanalilia mishahara, vifaa vya kazi na kupewa muda wa mapumziko.
- Kuna kilio cha wazazi wa Lanina ambao wanampinga kujihusisha kwenye siasa ambayo inaonekana kuwa sio uwajibikaji wa wanawake.
- Kuna pia kilio cha mapenzi cha bwana Mwengo akitaka mukewe kumpa mapenzi ya kutosha na wakati wote.
- Kilio cha wanawe Lanina wakililia haki ya malezi bora.
- Raia wote wanalilia haki ya uongozi bora.
- Lanina analilia haki ya kutochukuliwa kama chombo cha starehe.
- Lanina anakilio cha wanawake wote wapewe haki ya kuchuliwa sawa kama vile wanaume na wanawake.
- Kilio cha Lanina anapotiwa mbaroni au kufungwa jela.
- Vilio vya mauaji kwenye migomo au migogoro.
- Vilio vya uchumi mbaya.

(Alama 10→mbili kwa kila)

b) Tamthilia hii imepewa jina la Kilio cha Haki kwa kuwa vilio vyote vya wanyonge ni kutaka haki kama vile;

- Haki ya kuwa huru kwa Musa na Dewe.
- Haki ya mapenzi kwa Bwana Mwonge.
- Haki ya uongozi bora kwa raia.
- Haki ya kutochukuliwa kama chombo cha starehe.
- Haki ya wanawake wote kuchukuliwa sawa.
- Haki ya kufanya kazi kwa muda mfupi.
- Haki ya kutotiwa mbaroni kwa Lanina.
- Haki ya kupewa mishahara.
- Haki ya malezi bora kwa wanawe Lanina.

(Alama 23 → mbili kwa kila)

Au

14) Kilio cha haki ni Kilio cha wanyonge katika tamthilia hii kwa mfano Musa, Dewe, Lanina Bwana Mwengo na wengine wengi.

Wahusika kama Musa na Dewe wametoroka kwao na kukimbilia ughaibuni kwa ajili ya kunyanyashwa na mhusika mkuu Delamoni.

- Musa na Dewe wanalilia haki ya kuwa huru.
- Lanina ana kilio cha wanawake wote wapewe haki ya kuchukuliwa sawa kama wanaume na wanawake.
- Wafanya kazi wanalilia haki ya mishahara, vifaa vya kazi na kupewa muda wa mapumziko.
- Kuna haki ya wazazi wa Lanina ambao wanampinga kujihusisha kwenye siasa ambao inaonekana kuwa sio uwajibikaji wa wanawake.
- Kilio cha wanawe Lanina wakililia haki ya malezi bora.
- Raia wote wanalilia haki ya uongozi bora.
- Lanina analilia haki ya kutochukuliwa kama chombo cha starehe.

- Lanina anakilio cha wanawake wote wapewe haki ya kuchuliwa sawa kama vile wanaume na wanawake.
- Haki ya kuwa huru kwa Musa na Dewe.
- Haki ya mapenzi kwa Bwana Mwonge.
- Haki ya uongozi bora kwa raia.
- Haki ya kutochukuliwa kama chombo cha starehe.
- Haki ya wanawake wote kuchukuliwa sawa.
- Haki ya kufanya kazi kwa muda mfupi.
- Haki ya kutotiwa mbaroni kwa Lanina.
- Haki ya kupewa mishahara.
- Haki ya malezi bora kwa wanawe Lanina.
- Haki ya mapenzi kwa Bwana Mwonge.
- Haki ya uongozi kwa raia.
- Haki ya kutochukuliwa kama chombo cha starehe.
- Haki ya wanawake wote kuchukuliwa sawa.
- Haki ya kufanya kazi kwa muda mfupi.
- Haki ya kutotiwa mbaroni kwa Lanina.
- Haki ya kupewa mishahara.
- Haki ya malezi bora kwa wanawe Lanina.

Tanbihi: Mtahiniwa apewe alama tatu kwa kila wazo ikiwa anarejelea tamthilia na kuonyesha mifano.

(Alama 33 →tatu kwa kila)

CHEMA CHAJIUA: Aguma Innocent

Ama

- 15) Jinsi methali “Chema Chajiua na kibaya chajitembeza” inanyojithibitisha katika tamthilia hii.

Methali hii inajithibitisha kupitia kwa mhusika mkuu Mpatampola ambaye ni mwema.

- Mpatampola analipwa kidogo lakini kwa kuwa anajali maslahi ya wengine, anagawana kidogo alichonacho nao.
- Mwenye upendo kwa wenzake.
- Ana uhusiano mzuri na watu.
- Mwenye msimamo na uamuzi bora.
- Ni mwaninifu kwa kazi yake.
- Ni mwenye huruma.
- Ni mkweli na muwazi.
- Ni mwaminifu.
- Mpatampola ni mpole.
- Sio mnafiki.
- Mtenda haki.
- Mwenye bidii na mchapa kazi.
- Mwenye moyo wa kusamehe.
- Mwenye hekima na mwerevu.
- Mtu mwenye kutokata tamaa.
- Mtu mwenye matumaini maishani.
- Ni mwenye shukrani kwa wajiri wake.
- Hujishughulisha kwa mambo yenye manufaa.
- Hutumia muda wake vizuri.
- Mhusika ‘Mjenzi’ ni mfano wa “kibaya” na hata anafutwa kazi. Yeye anafanya kinyume na yale yote hapo juu.

(Alama 33 →tatu kwa kila)

Au

16) Jinsi utu na wema umeshamiri katika jumuiya ya tamthilia hii.

- Mpatampola analipwa kidogo lakini kwa kuwa anajali maslahi ya wengine, anagawana kidogo alichonacho nao.
- Mwenye upendo kwa wenzake.
- Ana uhusiano mzuri na watu.
- Mwenye msimamo na uamuzi bora.
- Ni mwaninifu kwa kazi yake.
- Ni mwenye huruma.
- Ni mkweli na muwazi.
- Ni mwaminifu.
- Mpatampola ni mpole.
- Sio mnafiki.
- Mtenda haki.
- Mwenye bidii na mchapa kazi.
- Mwenye moyo wa kusamehe.
- Mwenye hekima na mwerevu.
- Mtu mwenye kutokata tamaa.
- Mtu mwenye matumaini maishani.
- Ni mwenye shukrani kwa wajiri wake.
- Hujishughulisha kwa mambo yenye manufaa.
- Hutumia muda wake vizuri.

(Alama 33 →tatu kwa kila)

MWISHO.